

*Антоніна Данко,
науковий співробітник відділу
економіки та управління загальною середньою освітою
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ВИШИВАНКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді нині зумовлюється процесом становлення в нашій державі єдиної політичної нації, як головного чинника збереження національної безпеки, єдності та ідентичності, консолідації суспільства в умовах повномасштабної війни з російським агресором. Крім військового вторгнення, ворог активно застосовує інформаційну агресію, особливо на тимчасово окупованих територіях, має наметі заволодіння свідомістю нашого суспільства, здійснення контролю над ним і маніпулювання суспільною думкою українців відповідно до своїх цілей [1].

Патріотизм стає індикатором, маркером духовного оздоровлення українського народу, передбачає трансформацію громадянської свідомості, пробуджує національну свідомість і самосвідомість, ґрунтується на глибокій моральній основі. Вистояти і перемогти нам допоможе те, що в основу системи виховання молодого покоління покладено національну ідею як консолідуючий чинник розвитку суспільства і нації в цілому. Разом із тим, рубікон духовного оновлення, який сконструював нові суспільно-політичні реалії, пов'язані із захистом Вітчизни від зовнішньої агресії та наявністю внутрішніх, сплетених у «гордіїв вузол» соціальних, економічних та політичних проблем, потребує нових способів розв'язання проблем, щоб протистояти викликам і загрозам. Успіх цілком залежить від побудови нової стратегії національно-патріотичного виховання, формування активного громадянина, патріота, інноватора у співпраці й скоординованій партнерській взаємодії між системою освіти, органами державної влади, громадськими організаціями та приватним сектором. Провідна роль в інформаційному супроводі цього процесу, в забезпеченні його організації

відіграють заклади та установи освіти, які формують та розвивають удітей та учнівської молоді любов до свого, до рідного, зберігаючи і використовуючи невичерпні масиви тисячолітніх надбань, творчих здобутків, кращих зразків мистецтва українського народу [2].

Така орієнтація на забезпечення національного вектора в освіті в органічному поєднанні з історією і традиціями на збереження та збагачення культури нашого народу актуалізує розроблення історико-педагогічної тематики, що дасть змогу обґрунтувати взаємодію традиційного й унікального у педагогіці, зокрема у народній педагогіці, встановити взаємозв'язок ідей минулого та сучасних інноваційних освітніх пошуків [3].

Як комплексна система і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді забезпечує також формування етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, родини, народу, визнання духовної єдності населення усіх регіонів України їх культурної спадщини та майбутнього.

Одним із перевірених практикою способів виховання є ознайомлення дітей з побутом і культурними надбаннями українського народу, заохочення до вивчення та використання, з відповідним пошануванням, ритуалів і обрядів, підтримання інтересу до оволодіння народними ремеслами, до виготовлення власноруч національних виробів з метою формування інтересу до національних традицій, поваги і любові до державних та національних символів, прищеплення почуття любові до рідної землі, до міста, де вони народилися і зростають [4].

Окремо хочемо зробити акцент щодо одного із ефективних інструментів національно-патріотичного виховання, сакрального символу України, яким є вишиванка - вишита сорочка. Вишивання – давнє й вічно молоде мистецтво, яке

для кожного українця має велике значення в усі віки та часи. Вишиванка як національна святиня несе в собі духовне багатство, високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь, що не переривається віками. Упродовж тисячоліть у народній вишивці знаходили і знаходять відображення думки і настрої людини, що її творила, краса природи, а також пологий світ думок майстринь, їхні сподівання на кращу долю, людські вірування, обереговусимволіку речей, позначених візерунком нитки й голки. Найближча до тіла вишита сорочка зберігає нашу родову пам'ять, рятує душу. Саме вона займає найпочесніше місце у святковому одязі й сьогодні.

Сьогодні українська вишиванка всюди: без неї не обходиться жодне національне свято, вона є невід'ємним елементом гардеробу багатьох людей, вишивкою оздоблюють інтер'єр, без вишитого рушника важко уявити будинок справжнього українця та весілля справжнього українця. Відтак, популярність вишивки не слабне. Тож одягаючи вишиванку, ми не тільки шануємо та зберігаємо українські народні традиції, а ще й популяризуємо та поширюємо вплив української культури. Вишиванка стала для нас не просто одягом, торговою маркою чи витвором мистецтва. Українська вишиванка – це свого роду сімейний оберіг, символ, який пройшов крізь покоління, єднає рід і вшановується як святиня. Маючи таку красу, ми отримуємо енергію наших предків, пишаємось минулим та гордо дивимось у майбутнє. Виховання шанобливого ставлення до сорочки-вишиванки, як святині та оберегу є ще одним завданням національно-патріотичного виховання маленького українця.

Наше завдання – сприяти розвитку пізнавального інтересу дітей до історичного минулого українського народу, його культури, звичаїв і традицій, розкривати цінність унікального витвору українського декоративно-прикладного мистецтва – вишиванки, її оберегову значимість. Для цього маємо цілеспрямовано і системно знайомити дітей з національними цінностями українського народу, залучати дітей до української спадщини, до світу народного декоративно – ужиткового мистецтва, познайомити вихованців із вишиванкою, історією її виникнення та її обереговим значенням, спонукати дітей одягати вишиту сорочку

як на свята, так і щодня та в такий спосіб домогтися осмислення значення вишивки в житті українського народу, сприяти виробленню духовної потреби берегти її як сімейний скарб, як оберіг. Кожна українська сім'я зараз намагається розширити знання про символізм вишивки у дітей та вчить розуміти і поважати споконвічні традиції, звичаї, та обряди нашого народу.

Роль вишиванки відіграє провідну роль у життєвому і в освітньому просторі кожного, навіть маленького, українця. Тому так важливо використовувати виховний потенціал вишиванки, інших українських символів і оберегів, справжніх скарбів народно-декоративного мистецтва, у формуванні у дітей позитивних емоцій: радості, відчуття приналежності до українського етносу, усвідомлення прекрасного під час ознайомлення з традиціями, звичаями та оберегами українського народу. Це надає великі можливості для розвитку емоційно-пізнавальної активності дітей; збагачення їхнього активного словника, розвитку спостережливості, мовленнєвої культури та активності й бажання вивчати народні традиції, дотримуватися їх і популяризувати. Це сприяє не тільки створенню оптимальних умов для активного спілкування та взаємодії у родині, з дорослими і однолітками; розвиває вміння підтримувати щирі, доброзичливі родинні стосунки; сприяє встановленню партнерських відносин педагогів з батьками в питанні національно-патріотичного виховання дітей; виховує патріотизм, почуття гордості за свій рідний край, свою культуру, шанобливе ставлення до України, гордість, що ми причетні до цього народу.

Саме тому в сьогоденних умовах державотворчого процесу в Україні відбувається активний різнобічний пошук шляхів оптимізації нової моральної парадигми у психолого-педагогічній науці, державних структурах, школі, сім'ї з використанням неоціненних культурних надбань українського народу, серед яких почесне місце належить вишиванці.

Література

1. Вознесенська, О. Л. Медіаосвітні засоби як ресурс розвитку патріотичних почуттів особистості / О. Л. Вознесенська, Н. І. Череповська // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. ст. / НАПН України,

Ин-т соціальної та політичної психології ; [ред. рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.] – Київ, 2015. – Вип. 35 (38). – С. 231–243.

2. Національно-патріотичне виховання в Україні : наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Страйгородська Л. І., Пономаренко Л. О., Тарнавська С. В. та ін. ; наук. ред. Березівська Л. Д. ; бібліогр. ред. Пономаренко Л. О.]. – Київ : [б. в.], 2019. – 368 с.

3. Ідея патріотичного виховання в українській педагогічній думі (кінець ХІХ – початок ХХ століття) / С.Ю. Головчук // [Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка](#) . - 2015. - № 23. - С. 11-14.

4. Скуратівський В. Березиня. – Київ, 1987

Олексій Дебре,
*асистент кафедри теорії і методики
технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
e-mail: tokarmegatokar@gmail.com*

ПРОЄКТУВАННЯ УЗОРІВ ВИШИВКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕТНІЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОРНАМЕНТИКИ НА УРОКАХ «ТЕХНОЛОГІЇ»

На уроках «Технології» учні мають унікальну можливість дослідити та спроектувати узори вишивки з використанням етнічної орнаментики. Ця творча та пізнавальна діяльність дозволяє їм не лише вивчити традиції українського вишивкового мистецтва, але й розвивати свою креативність, навички роботи з текстилем та естетичне сприйняття етнокультурних надбань українського народу.

У процесі проєктування етнічних українських узорів вишивки учні отримують можливість вивчити багатство традиційного українського орнаменту та символіки [3]. Вони досліджують різні стилі вишивки, їхні